
**ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ЧИННИК ПАРТНЕРСТВА
ЗАРАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Осова О. О.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-619-5-24>

ВСТУП

Сучасний світ характеризується динамічністю соціально-економічних та духовних перетворень, що відбуваються на тлі інтенсивних процесів глобалізації. Збільшення інформації за рахунок стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, активізація мобільності людей, інтеграційні процеси, необхідність комунікації з іноземними партнерами призводять до суттєвих змін у сферах людської діяльності, зокрема освітньої, одна із ключових цілей якої полягає в тому, щоб підготувати людину до життя та роботи в умовах міжкультурного різноманіття.

Як відомо, важливим інструментом міжнародної взаємодії виступають іноземні мови. Саме тому виняткового значення набуває потреба у фахівцях, які на високому рівні володіють іноземними мовами, зокрема, англійською, про що наголошується в Законі України «Про застосування англійської мови в Україні» (2024 р.). Згідно з цим документом, статус англійської мови закріплено одним із найважливіших, а її визнано «мовою міжнародного спілкування на всій території України у публічних сферах суспільного життя»¹.

З огляду на зазначене вище, аксіологічним імперативом сьогодення виступає проблема підготовки вчителів іноземних мов нової генерації, здатних до ефективного викладання іноземних мов та підготовки нового покоління до взаємодії в міжкультурному просторі. Саме здатність особистості сучасного вчителя іноземних мов до продуктивного

¹ Про застосування англійської мови в Україні : Закон України № 3788-IX від 06.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>.

спілкування з представниками інших культур уможливилює формування міжкультурної компетентності учнів, що дозволить їм отримати комплекс знань про особливості культурної та мовної поведінки представників різних культур, проявляти емпатію та повагу до інших країн і народів, а також правильно інтерпретувати культурні контексти, що є одним із пріоритетних завдань Концепції Нової української школи².

На важливості міжкультурного діалогу та здатності до співпраці для вирішення глобальних проблем наголошується також у Цілях сталого розвитку ООН³. Зокрема, Ціль 4 спрямована на забезпечення «інклюзивної та рівної, якісної освіти для всіх»⁴, що має важливе значення для забезпечення доступності мультикультурної освіти. Формування міжкультурної компетентності сприятиме також вихованню толерантних громадян, здатних до мирного співіснування та міжкультурної взаємодії з представниками різних етносів та культур, які мають інші переконання та цінності, що є особливо актуальним у контексті сьогодення. У зв'язку з цим формування міжкультурної компетентності сприятиме реалізації Цілі 16 сталого розвитку ООН, покликаної сприяти побудові миролюбного та справедливого суспільства⁵.

Виходячи з вище викладеного, представлена проблема є актуальною та сучасною і вимагає глибокого наукового дослідження.

1. Стан дослідження проблеми

Проведений кластерний аналіз наукових джерел дав змогу визначити основні напрями розвитку окресленої проблеми в сучасному педагогічному дискурсі. Теоретико-методологічні засади формування міжкультурної компетентності розглядали в своїх дослідженнях Г. Бондар (формування міжкультурної комунікативної компетенції студентів на заняттях іноземних мов), В. Бутова, О. Комар, А. Джурило, Т. Осипова, Чжао Жуйчень (формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів), Н. Гальчун (формування міжкультурної компетентності майбутніх медиків).

У цілій низці науково-педагогічних джерел зазначається, що процес формування міжкультурної комунікативної компетентності ґрунтується

² Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

³ Наша робота над досягненням Цілей сталого розвитку в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>.

⁴ Наша робота над досягненням Цілей сталого розвитку в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>.

⁵ Наша робота над досягненням Цілей сталого розвитку в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>.

на розумінні особливостей рідної культури та культур країн, мова яких вивчається, тобто підкреслюється важливість взаємодії культур, а не просто контакт з представниками інших соціумів⁶⁷⁸⁹¹⁰. Як зазначає Г. Бондар, «... багато співрозмовників, які представляють різні культурні традиції, можуть відчувати труднощі у розумінні та спілкуванні один з одним, а також у правильній інтерпретації вербальних і невербальних повідомлень»¹¹. Саме тому дослідниця акцентує на «діалозі культур»¹².

Важливими для розуміння теоретико-методологічних засад міжкультурної компетентності є також наукові праці та публікації, присвячені аналізу її складових. Класичну трьохкомпонентну модель міжкультурної компетентності, що ґрунтується на мотиваційному, когнітивному факторах та фактору звичок, досліджує В. Гудикунст¹³. Інші вчені У. Четінавджі¹⁴, Б. Купка., А. Еверетт, С. Вільдермут¹⁵ спрямовують вектори своїх досліджень у напрямі вивчення афективного та поведінкового компонентів, як важливих складових міжкультурної компетентності.

Значний внесок у уточнення складових міжкультурної компетентності було здійснено німецькими та австрійськими методистами. Особливо варто відзначити наукові праці С. Мюллера та К. Гельбріха, які

⁶ Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 217-222. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

⁷ Бутова В. О. Міжкультурна компетенція у підготовці майбутніх вчителів англійської мови. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 14. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14774369>.

⁸ Комар О., Джурило А. Формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у контексті глобалізації освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2024. № 2. С. 46–55. DOI <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2024.306322>.

⁹ Осипова Т. Ю., Чжао Ж. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін як педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62, том 2. С. 69-72. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.12>.

¹⁰ Чжао Ж. Компонентна структура міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64., том 2. С. 122-126. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.24>.

¹¹ Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 25. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

¹² Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 24-25. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

¹³ Gudykunst W. B., Mody B. Intercultural communication theories. *Handbook of international and intercultural communication*. 2-nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage, 2002. P. 183-206.

¹⁴ Cetinavci U. R. Intercultural communicative competence in ELT. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2012. № 46. P. 3445–3449. DOI <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.082>.

¹⁵ Kupka B., Everett A., Wildermuth S. The Rainbow Model of Intercultural Communication Competence: A Review and Extension of Existing Research. *Intercultural Communication Studies*. 2007. № XVI(2). P. 17-36.

розглядають зазначену проблему через призму двох аспектів: ефективності та відповідності нормам. На їхню думку, міжкультурна комунікативна компетентність – це поєднання здатності особистості успішно взаємодіяти з представниками інших культур та уміння досягати поставлених комунікативних цілей¹⁶.

У дослідженнях сучасних науковців структура міжкультурної компетентності аналізується в контексті викликів сьогодення. Зокрема, Г. Бондар до складових міжкультурної комунікативної компетенції відносить загальнокультурні, лінгвокультурні, соціокультурні, професійні вміння та вміння застосовувати знання під час взаємодії з представниками інших етносів¹⁷. Зарубіжні науковці С. Хеггернес, Й. Мунезане розширюють діапазон свого наукового пошуку та виділяють у структурі міжкультурної комунікативної компетентності соціолінгвістичний компонент, який ґрунтується на розумінні та аналізі спільних та відмінних рис у культурі рідної країни та країни, мова якої вивчається, та прагматичний компонент, що представлено комплексом знань, умінь і навичок, володіння якими відкриває шлях до залучення до національно-культурної спадщини та розуміння і повагу цінностей країни, мова, якої вивчається¹⁸.

З теорію міжкультурної комунікації тісно поєднуються лінгводидактичні студії. Значну увагу методам формування міжкультурної комунікативної компетентності приділено у дослідженнях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, які пропонують власні підходи та лінгводидактичні засади її формування. Так, наприклад, у науковій праці Н. Воеводіної представлено огляд методів формування міжкультурної компетентності, які визначають особливості опанування німецької мови після англійської²⁰. Аналізуючи особливості методів формування міжкультурної компетентності здобувачів мовної освіти, З. Бакум і Т. Гарлицька пропонують критерії їх відбору, на основі яких, одним із найдієвіших для формування міжкультурної комунікативної

¹⁶ Müller S., Gelbrich K. *Interkulturelles Marketing*. München, 2004. с.793.

¹⁷ Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 25. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

¹⁸ Heggernes S. L. A Critical Review of the Role of Texts in Fostering Intercultural Communicative Competence in the English Language Classroom. *Educational Research Review*. 2021. № 33. 100390. DOI <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2021.100390>.

¹⁹ Munezane Y. A new model of intercultural communicative competence: bridging language classrooms and intercultural communicative contexts. *Studies in Higher Education*. 2021. № 46(2). P. 1-18. DOI <https://doi.org/10.1080/03075079.2019.1698537>.

²⁰ Воеводіна Н. Формування міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів у німецькій як другій мові в контексті плюрилінгвальної освіти. *Ars linguodidacticae*. 2020. № 5. P. 45–54. DOI <https://doi.org/10.17721/2663-0303.2020.5.05>.

компетентності, на їхню думку, є кейс-метод, оскільки під час його імплементації в освітній процес «використовуються різноманітні автентичні матеріали, які допомагають суб'єктам навчання здобути знання про мовний код (лексика й граматика) та культуру країни, мова якої вивчається»²¹.

Виняткового значення у контексті дослідження заслуговують наукові праці, присвячені проблемі реалізації концепції сталого розвитку в освітньому процесі. Зокрема, у творчому доробку Г. Чайковської та І. Левчук представлено проблему міждисциплінарної інтеграції освіти для сталого розвитку в освітній процес вищої школи. Дослідниці розкривають потенціал освітнього компонента «Іноземна мова» у інтегрованому навчанні²². Інші питання, пов'язані з використанням ідей сталого розвитку в підручниках та освітніх програмах вивчалися в роботах Н. Стукало, М. Литвин²³ та І. Кореневої²⁴.

Отже, наукова рефлексія окреслених аспектів засвідчує, що окремі питання представленої проблеми знайшли своє відображення у науковій літературі, однак, цілісного аналізу лінгводидактичних аспектів формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов як чинника партнерства заради сталого розвитку ще не здійснено, що потребує глибокого і системного його вивчення.

Мета дослідження – визначити лінгводидактичні засади формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов для реалізації принципів партнерства та сталого розвитку в освітній діяльності.

²¹ Бакум З., Гарлицька Т. Методи і прийоми формування міжкультурної компетентності здобувачів мовної освіти. *Věda a perspektivy*. 2023. № 9(28). С. 105-116. DOI [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9\(28\)-105-116](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9(28)-105-116).

²² Чайковська Г. Б., Левчук І. Ю. Міждисциплінарна інтеграція освіти для сталого розвитку у вищій навчальній заклад (інтегрований випадок з англійської мови для спеціалістів). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2022. № 2(109). С. 195-212. DOI [https://doi.org/10.35433/pedagogy.2\(109\).2022.195-211](https://doi.org/10.35433/pedagogy.2(109).2022.195-211).

²³ Стукало Н., Литвин М. До сталого розвитку через забезпечення якості вищої освіти. *Освітні науки*. 2021. № 11(11). С. 664. DOI <https://doi.org/10.3390/educsci11110664>.

²⁴ Коренева І. Зміст і структура компетентності майбутніх учителів біології у сфері освіти для сталого розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 109-117. DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2018-3-109-117>.

2. Компетентності

Аналіз наукових праць та публікацій^{25,25262728293031} дозволяє стверджувати, що переважна більшість дослідників (О. Комар, А. Джурило, Т. Осипова, Н. Гальчун, Т. Пилип, І. Сафонова та ін.) визнають міжкультурну компетентність пріоритетною складовою професійної підготовки фахівців в умовах глобалізованого світу. З огляду на це у науковому дискурсі існує широкий спектр концептуальних підходів до розуміння її сутності.

У дослідженнях³²³³³⁴³⁵³⁶³⁷ міжкультурна компетентність ототожнюється з певним комплексом знань, вмінь та особистісних якостей, які забезпечують можливість здійснення міжкультурного спілкування.

Поряд із загальноприйнятим терміном «міжкультурна компетентність» у науковому обігу використовуються також відповідні поняття:

²⁵ Комар О., Джурило А. Формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у контексті глобалізації освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2024. № 2. С. 46-55. DOI <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2024.306322>.

²⁶ Осипова Т. Ю., Чжао Ж. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін як педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62, том 2. С. 69-72. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.12>.

²⁷ Гальчун Н. Формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників у процесі викладання іноземної мови : дис. ... д-ра філософії : 01.011 / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 367 с.

²⁸ Бакум З., Гарлицька Т. Методи і прийоми формування міжкультурної компетентності здобувачів мовної освіти. *Věda a perspektivy*. 2023. № 9(28). С. 105-116. DOI [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9\(28\)-105-116](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9(28)-105-116).

²⁹ Пилип Т. Я. Генезис поняття «міжкультурна компетентність». *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 8. С. 42-47. URL: <http://surl.li/rkxia>.

³⁰ Сафонова І. Сутність і структура міжкультурної компетентності в контексті аксіологічного підходу. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2014. № 3(62). С. 129-143.

³¹ Халабузар О. А. Інноваційні педагогічні технології у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Вип. 3. С. 345-350.

³² Гальчун Н. Формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників у процесі викладання іноземної мови : дис. ... д-ра філософії : 01.011 / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 367 с.

³³ Пилип Т. Я. Генезис поняття «міжкультурна компетентність». *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 8. С. 42-47. URL: <http://surl.li/rkxia>.

³⁴ Altmayer C. 'Diskursive Landeskunde' in Deutsch als Fremd- und Zweitsprache: Bestandsaufnahme, Herausforderungen und offene Fragen. *Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik*. 2023. Vol. 37, Iss. 2. P. 19-33. DOI <https://doi.org/10.5817/BBGN2023-2-2>.

³⁵ Сафонова І. Сутність і структура міжкультурної компетентності в контексті аксіологічного підходу. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2014. № 3(62). С. 129-143.

³⁶ Кміть О. В. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя англійської мови початкової школи з позиції контекстного підходу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2016. Вип. 135. С. 92-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_135_25.

³⁷ Кравець Р. А. Культурна компетентність та міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх аграрників. *Зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2013. № 1(7). С. 112-115.

«мультикультурна компетентність», «крос-культурна компетентність», «інтеркультурна компетентність», «полікультурна компетентність», «плюрикультурна компетентність», «плюрилінгвальна компетентність» тощо³⁸. Наявність альтернативних термінів свідчить про багатогранність та складність досліджуваного феномену та відображає його комплексний характер.

Так, дослідники Центру міжкультурного діалогу (США), який функціонує під керівництвом Ради комунікаційних асоціацій, розглядають міжкультурну компетентність крізь призму здатності до ефективної і відповідальної поведінки у процесі міжкультурної взаємодії. Представники цього центру обґрунтовують рівнозначність понять «міжкультурна компетентність» та «міжкультурна комунікативна компетентність», наголошуючи на провідній ролі особистісних характеристик учасників міжкультурної взаємодії. До ключових якостей, які забезпечують ефективність міжкультурного діалогу вони відносять емпатію, навички активного слухання, відкритість до нового досвіду і повагу до інших культурних цінностей, комунікабельність та гнучкість у міжособистісних стосунках³⁹.

Особливу увагу концепції міжкультурної комунікативної компетентності приділено і в оновленій версії Загальноєвропейській рекомендації з мовної освіти (2018 р.). Автори цього документа запропонували інноваційний підхід до її визначення, який ґрунтується на поєднанні плюрилінгвальної та плюрикультурної компетентностей⁴⁰. Згідно з дослідженнями Ж. Беакко та співавторів, така інтеграція передбачає розвиток здатності особистості ефективно застосовувати різноманітні мовні та культурні ресурси не лише для задоволення потреб комунікативної взаємодії з представниками інших культур, але й для постійного збагачення власного міжкультурного потенціалу⁴¹. У рекомендаціях презентовано також детальну систему дескрипторів для кожного рівня володіння мовою, які чітко визначають рівні плюрилінгвальної та плюрикультурної компетентності на кожному із етапів мовної підготовки⁴².

³⁸ Пилип Т. Я. Генезис понятия «міжкультурна компетентність». *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 8. С. 42-43. URL: <http://surl.li/rkxia>.

³⁹ Arasaratnam L. A. Міжкультурна компетентність. *Key Concepts in Intercultural Dialogue*. 2017. № 3. URL: <http://surl.li/mcme>.

⁴⁰ Common European Framework of Reference for languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. Council of Europe. Strasbourg: Directorate of Communication, 2018. 235 p. URL: <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>.

⁴¹ Guide for the Development and Implementation of Curricula for Plurilingual and Intercultural Education / Beacco J. C. Et al. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2016. С. 10.

⁴² Common European Framework of Reference for languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. Council of Europe. Strasbourg: Directorate of Communication, 2018. 235 p. URL: <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>.

Важливим для розуміння сутності поняття «міжкультурна комунікативна компетентність» є також підхід К. Альтмайера, що ґрунтується на концепції дискурсивного країнознавства. На відміну від традиційних підходів, які часто обмежуються фактологічними знаннями культурних особливостей іншомовних країн, концепція німецького дослідника передбачає наявність знань та умінь не лише розпізнавати, але й адекватно інтерпретувати культурно марковані повідомлення під час безпосередньої взаємодії з представниками інших етносів⁴³.

У дослідженні П. Вільберсхід та Ф. Лі представлено ідею, що міжкультурна комунікативна компетентність об'єднує в собі комплекс таких особистісних якостей, як розвинена культурна самосвідомість, адекватна самооцінка та здатність до емпатійного сприйняття іншомовної культури. Виняткового значення дослідники надають таким характеристикам, як емоційна врівноваженість та здатність ефективно розв'язувати міжкультурні протиріччя та попереджати потенційні конфлікти⁴⁴.

Отже, на основі аналізу наукових джерел можемо зробити висновок, що у західній науковій думці не існує єдиного погляду щодо визначення досліджуваного поняття. Виявлено певну двовекторність у трактуванні міжкультурної комунікативної компетентності. Згідно з першим напрямом, вона розглядається як здатність особистості інтегрувати елементи іншої культури, що передбачає глибоке розуміння ціннісних орієнтацій та засвоєння моделей поведінки, які характерні для представників цієї культури. Другий напрям акцентує увагу на практичному аспекті міжкультурної комунікації, що спряє досягненню конструктивних результатів у процесі комунікації між представниками різних спільнот⁴⁵.

Цінні підходи щодо окресленого феномену представлено також у вітчизняних дослідженнях. Спираючись на національні освітні традиції та враховуючи сучасні глобалізаційні процеси, українські наковці розробили власні науково-методологічні підходи до формування міжкультурної компетентності. Особливістю національних досліджень у цій галузі є їх практична комунікативна спрямованість та орієнтація на інтеграцію України в європейський та світовий освітній простір. Зокрема, О. Халабузар визначає міжкультурну компетентність як здатність суб'єкта ефективно брати участь у процесі міжетнічної комунікативної

⁴³ Altmayer C. 'Diskursive Landeskunde' in Deutsch als Fremd- und Zweitsprache: Bestandsaufnahme, Herausforderungen und offene Fragen. *Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik*. 2023. Vol. 37, Iss. 2. P. 19-33. DOI <https://doi.org/10.5817/BBGN2023-2-2>.

⁴⁴ Wilberschied P., Lee F. Intercultural communicative competence: Literature review. *Cultural Encounters, Conflicts, and Resolutions*. 2015. № 2. С. 5.

⁴⁵ Сафонова І. Сутність і структура міжкультурної компетентності в контексті аксіологічного підходу. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2014. № 3(62). С. 132.

взаємодії в умовах глобалізованого світу⁴⁶. Крізь призму ефективності комунікативного процесу між людьми із різними культурними віруваннями, освітою, системами цінностей та моделями поведінки розглядає також міжкультурну компетентність О. Кміть. Дослідниця трактує зазначений феномен як здатність співучасників діалогу до адекватного взаєморозуміння⁴⁷. Р. Кравець дещо розширює розуміння досліджуваного поняття, розглядаючи його за межами комунікативного аспекту. Концептуальні ідеї науковця ґрунтуються на важливості «принципу толерантності» як етичного принципу міжкультурної взаємодії. Окрім того, дослідник поглиблює зміст міжкультурної компетентності, включаючи до її структури здатність «ефективно взаємодіяти з представниками інших культур, розуміючи специфіку міжкультурної взаємодії», що передбачає не тільки їх усвідомлення, але й конструктивне врахування у процесі комунікації⁴⁸. Такий підхід розширює значення міжкультурної компетентності, перетворюючи її з інструмента спілкування у механізм гармонізації міжкультурних відносин.

Досліджуючи проблему міжкультурної комунікативної компетентності, М. Пустовойченко формулює власне бачення цього поняття, визначаючи його як інтегративну здатність особистості до здійснення продуктивної взаємодії з представниками різних культур. На думку дослідниці, ефективність такої взаємодії зумовлюється усвідомленням та дотриманням «універсальних правил і норм поведінки, притаманних міжнародному комунікативному етикету»⁴⁹. Таке поєднання, на нашу думку, дозволяє глибше зрозуміти, як культурні відмінності впливають на поведінку та спілкування, надаючи більш повну картину природи та функціонування досліджуваного поняття.

Із точки зору І. Бахова, міжкультурна компетентність також має комплексний характер, що об'єднує знання та уміння взаємодіяти в полікультурному середовищі. Особливість такої компетентності, за формулюванням вченого, полягає в здатності комунікатора створювати

⁴⁶ Халабузар О. А. Інноваційні педагогічні технології у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Вип. 3. С. 115.

⁴⁷ Кміть О. В. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя англійської мови початкової школи з позиції контекстного підходу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2016. Вип. 135. С. 93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_135_25.

⁴⁸ Кравець Р. А. Культурна компетентність та міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх аграрників. *Зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2013. № 1(7). С. 114.

⁴⁹ Пустовойченко Д. Формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх психологів засобами іноземної мови як один з пріоритетних напрямків професійної підготовки. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 4(63). С. 103.

спільне розуміння ситуації для всіх учасників міжкультурної взаємодії, забезпечуючи єдине тлумачення комунікативних подій, не загубивши «власної культурної ідентичності»⁵⁰.

Розглядаючи різні наукові підходи вітчизняних вчених до міжкультурної компетентності, варто звернути увагу на дослідження В. Манакіна, в якому автор потрактовує міжкультурну комунікативну компетентність як систему взаємопов'язаних понять у сфері міжкультурних взаємодій. Особливістю наукової позиції вченого є те, що міжкультурну комунікативну взаємодію він вивчає у контексті міжкультурної комунікації. З одного боку, автор визначає її як науку, що досліджує особливості вербальної і невербальної взаємодії представників різних національних та лінгвістичних спільнот. З іншого боку, під міжкультурною комунікацією вчений розуміє також сам процес комунікативної взаємодії між цими представниками. Розкриваючи поняття «міжкультурна комунікативна компетентність», В. Манакін характеризує її як «специфічний вид комунікативної компетентності», сутність якої полягає у здатності ефективно застосовувати комунікативні правила, характерні для того лінгвокультурного суспільства, мовою якого відбувається діалог⁵¹. Аналізуючи поняття «міжкультурна комунікативна компетентність», науковець апелює спорідненими поняттями «міжкультурна адаптація» та «міжкультурна толерантність». Перший термін автор пов'язує із здатністю інтегруватися в національно-культурне середовище нового місця проживання, другий – як здатність виявляти толерантність і тактовність до культурних відмінностей⁵². Досліджуючи міжкультурну комунікативну компетентність, В. Манакін фокусується переважно на навичках. Проте очевидно, що функціонування цих навичок неможливе без фундаментальної бази знань та сформованих практичних комунікативних умінь учасників міжкультурної взаємодії. У контексті дослідження варто відмітити, що важливою складовою міжкультуної компетентності, за вченням В. Манакіна, виступає міжкультурна толерантність, яка фактично розкриває її емоційно-психологічний аспект, надаючи концептуальної повноти загальному розумінню міжкультурних взаємодій.

Органічне поєднання ключових аспектів попередніх концепцій виразно проявляється у поглядах вітчизняних дослідників В. Гаманюк, В. Карпюк,

⁵⁰ Bakhov I. S. Historical dimension to the formation of multicultural education of Canada. *Pedagogika*. 2015. Vol. 117(1). P. 9. DOI <https://doi.org/10.15823/p.2015.063>.

⁵¹ Мова і міжкультурна комунікація : навч. посібник для університетів. Київ : Академія, Серія "Альма-матер", 2012. С. 276. URL: <https://www.academia.edu/22845182>.

⁵² Мова і міжкультурна комунікація : навч. посібник для університетів. Київ : Академія, Серія "Альма-матер", 2012. С. 276. URL: <https://www.academia.edu/22845182>.

І. Шуміліної, В. Устінової. Згідно з їх трактуванням, міжкультурна компетентність визначається як інтегративна здатність ефективно взаємодіяти з представниками різних етнічних, релігійних, мовних та соціальних спільнот. Ця взаємодія ґрунтується на засадах взаємоповаги, позитивного сприйняття відмінностей і толерантного ставлення до вибору оптимальних комунікативних стратегій і тактик. Важливо, що дослідники поєднують системні знання про мову, культуру, ментальні особливості та соціальні норми іншої спільноти з практичними навичками застосування цих знань⁵³. На нашу думку, таке комплексне розуміння досліджуваного поняття враховує найсуттєвіші елементи, що сприяють забезпеченню продуктивного взаєморозуміння та запобігання потенційним міжкультурним конфліктам.

Виходячи з розуміння окремих параметрів міжкультурної компетентності, приходимо до висновку, що всі вони взаємопов'язані і формують ядро цього поняття, яке за своєю сутністю включає спроможність сприймати та поважати культурне різноманіття, а також здатність до рефлексії щодо власної культурної приналежності та імпліцитних упереджень, вміння адаптуватися до різних культурних контекстів у процесі міжкультурної взаємодії, наявність специфічних особистісних якостей, наприклад, відкритість до нового, зацікавленість співпереживання тощо.

Незважаючи на багатовекторність потрактувань досліджуваного поняття та наявності широкої палітри синонімів, у нашому дослідженні ми послуговуватимемося терміном «міжкультурна комунікативна компетентність», оскільки він, на нашу думку, найточніше відображає діалогічну природу міжкультурної взаємодії та підкреслює значущість комунікативного аспекту в міжкультурних відносинах задля мирного спілкування, що є особливо актуальним в умовах сьогоденних реалій міжнародних конфліктів. Такий підхід зумовлює створення передумов для ефективної міжкультурної взаємодії, яка ґрунтується на принципах взаємоповаги та толерантності, що має зменшити ризики непорозуміння і сприятиме мирному співіснуванню в полікультурному світі.

Методологія дослідження міжкультурної комунікативної компетентності передбачає розгляд її структурних компонентів, що дозволяє розкрити внутрішні взаємозв'язки та глибше зрозуміти механізми її функціонування.

⁵³ The concept of “intercultural competence” in educational and scientific discourses / Hamaniuk V., Karpjuk V., Shumilina I., Ustinova V. *Educational Dimension*. 2024. Vol. 11. C. 22. DOI <https://doi.org/10.55056/ed.715>.

Аналіз наукових досліджень у сфері структурування міжкультурної комунікативної компетентності⁵⁴⁵⁵⁵⁶⁵⁷⁵⁸⁵⁹⁶⁰ дозволяє стверджувати про певну схожість поглядів вчених щодо структурних компонентів цього поняття. Так, переважна більшість науковців (Г. Пилип, Л. Ребуха, О. Рудакевич, Г. Бондар та ін.) схиляється до моделі міжкультурної комунікативної компетентності, яка включає когнітивний, афективний (емоційно-ціннісний) та поведінковий (діяльнісний) компоненти. Вивчення та аналіз структурних елементів міжкультурної комунікативної компетентності, представлений у таблиці 1, дозволяє стверджувати про їх взаємозалежність та взаємообумовленість. Рівень значущості та впливу кожного компонента перебуває в прямо пропорційній залежності до загальної сукупності міжкультурних контактів, що становлять складний, багатовимірний процес⁶¹. Огляд літератури з теми

⁵⁴ Коренева І. Зміст і структура компетентності майбутніх учителів біології у сфері освіти для сталого розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 109-117. DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2018-3-109-117>.

⁵⁵ Сафонова І. Сутність і структура міжкультурної компетентності в контексті аксіологічного підходу. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2014. № 3(62). С. 129-143.

⁵⁶ Мова і міжкультурна комунікація : навч. посібник для університетів. Київ : Академія, Серія "Альма-матер", 2012. 285 с. URL: <https://www.academia.edu/22845182>.

⁵⁷ The concept of "intercultural competence" in educational and scientific discourses / Hamaniuk V., Karpiuk V., Shumilina I., Ustinova V. *Educational Dimension*. 2024. Vol. 11. P. 1-27. DOI <https://doi.org/10.55056/ed.715>.

⁵⁸ Чжао Ж. Компонентна структура міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64., том 2. С. 122-126. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.24>.

⁵⁹ Ребуха Л., Рудакевич О. Структура формування міжкультурної компетентності у фахівців соціономічних професій: соціально-педагогічний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 72(2). С. 153-157. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.33>.

⁶⁰ Осипова Т., Чжао Ж. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін як педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62, том 2. С. 69-72. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.12>.

⁶¹ Гальчун Н. Формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників у процесі викладання іноземної мови : дис. ... д-ра філософії : 01.011 / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. С. 63.

дослідження⁶²⁶³⁶⁴⁶⁵⁶⁶ дозволяє стверджувати, що когнітивний компонент присутній майже у всіх моделях, представлених у таблиці 1, і включає знання про культуру, мову та соціокультурні особливості комунікативної поведінки різних етносів. У дослідженнях різних авторів назва когнітивного компоненту може варіюватися, відображаючи особливості їхніх теоретичних підходів. Наприклад, у науковій праці Н. Гальчун використовується термін «когнітивно-знаннєвий компонент»⁶⁷. У такий спосіб авторка наголошує на важливості системи знань. Чжао Жуйчень надає перевагу поняттю «гносеологічний компонент», акцентуючи саме на пізнавальних процесах міжкультурної комунікативної взаємодії⁶⁸. Г. Бондар у структурі даного компоненту взагалі виокремлює декілька підсистем, які пов'язує із загальнокультурними, лінгвокультурними та граматичними знаннями іноземної мови, а також соціокультурні знання, психологічні і професійно-педагогічні знання та вміння⁶⁹. Водночас у моделях Т. Пилип⁷⁰, Л. Ребухи та О. Рудакевича⁷¹ комунікативні аспекти інтегровані в поведінковий компонент.

⁶² Гальчун Н. Формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників у процесі викладання іноземної мови : дис. ... д-ра філософії : 01.011 / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 367 с.

⁶³ Пилип Т. Я. Генезис поняття «міжкультурна компетентність». *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 8. С. 42-47. URL: <http://surl.li/rkxia>.

⁶⁴ Чжао Ж. Компонентна структура міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64., том 2. С. 122-126. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.24>.

⁶⁵ Ребуха Л., Рудакевич О. Структура формування міжкультурної компетентності у фахівців соціономічних професій: соціально-педагогічний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 72(2). С. 153-157. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.33>.

⁶⁶ Осипова Т., Чжао Ж. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін як педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62, том 2. С. 69-72. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.12>.

⁶⁷ Гальчун Н. Формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників у процесі викладання іноземної мови : дис. ... д-ра філософії : 01.011 / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. С. 64.

⁶⁸ Чжао Ж. Компонентна структура міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64, том 2. С. 125. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.24>.

⁶⁹ Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 220. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

⁷⁰ Пилип Т. Я. Генезис поняття «міжкультурна компетентність». *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 8. С. 42-47. URL: <http://surl.li/rkxia>.

⁷¹ Ребуха Л., Рудакевич О. Структура формування міжкультурної компетентності у фахівців соціономічних професій: соціально-педагогічний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 72(2). С. 153-157. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.33>.

У більшості проаналізованих моделей наявний також емоційно-ціннісний (афективний) компонент, який відображає ставлення, емоції та цінності до інших культур. До інших складових, які утворюють ядро міжкультурної комунікативної компетентності, належить також поведінковий (діяльнісний) компонент, варіативним проявом якого можуть виступати комунікативно-діяльнісний, праксеологічний або операційний компоненти, що містять комплекс практичних вмінь міжкультурної взаємодії.

Деякі дослідники пропонують більш деталізовані структури. Наприклад, у дослідженні Т. Осипової представлено модель, що включає когнітивний, комунікативний, аксіологічний, ціннісний, діяльнісний, рефлексивний компоненти⁷². Багатокомпонентну модель презентує також Г. Бондар, зосереджуючись на різних типах знань і вмінь⁷³. На міжкультурному аспекті фокусується Б. Кукса, виділяючи мовну, логіко-інформаційну та соціально-психологічну компетентності⁷⁴. Чжао Жуйчень виокремлює також мотиваційний компонент, який майже не представлений в інших моделях і окремо виділяє афективний компонент⁷⁵.

На основі проведеного аналізу даних таблиці 1, можемо зазначити, що базовим у науково-педагогічній думці є тріадний підхід до визначення структурних компонентів міжкультурної комунікативної компетентності. Ці компоненти є своєрідним структурним ядром, яке простежується у більшості концепцій, незважаючи на певні термінологічні варіації. В цілому, структурні компоненти міжкультурної компетентності являють собою гнучку, динамічну систему, що здатна адаптуватися до складних полікультурних трансформацій та забезпечувати ефективність міжкультурної взаємодії.

Спираючись на результати досліджень науковців щодо структурування елементів міжкультурної комунікативної компетентності, формуємо власну позицію щодо досліджуваного феномену та виокремлюємо такі компоненти: когнітивний, афективний та комунікативно-діяльнісний.

⁷² Осипова Т. Ю., Чжао Ж. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін як педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62, том 2. С. 69-72. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.12>.

⁷³ Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 217-222. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

⁷⁴ Кукса Б. Структура міжкультурної компетентності в англомовному діловому спілкуванні майбутніх фахівців туризму. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 77, Т. 1. С. 162. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.77-1.29>.

⁷⁵ Чжао Ж. Компонентна структура міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64, том 2. С. 125. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.24>.

Таблиця 1

Структура міжкультурної комунікативної компетентності

№ з/п	Автор	Компонентний склад
1	Б. Кукса	- мовна і мовленнєва компетентність із міжкультурним аспектом; - логіко-інформаційна компетентність із міжкультурним аспектом; - міжкультурна соціально-психологічна компетентність ⁷⁶ .
2	Чжао Жуйченъ	- мотиваційний; - гносеологічний; - праксеологічний; - афективний компоненти ⁷⁷ .
3	Т. Осипова	- когнітивний; - комунікативний; - аксіологічний; - ціннісний; - діяльнісний; - рефлексивний ⁷⁸ .
4	Н. Гальчун	- когнітивно-знаннєвий; - ціннісно-емоційний; - комунікативно-діяльнісний ⁷⁹ .
5	Т. Пилип	- афективний; - когнітивний; - поведінковий ⁸⁰ .
6	Л. Ребуха, О. Рудакевич	- когнітивний - емоційно-ціннісний - поведінковий ⁸¹ .

⁷⁶ Кукса Б. Структура міжкультурної компетентності в англомовному діловому спілкуванні майбутніх фахівців туризму. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 77, Т. 1. С. 162. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.77-1.29>.

⁷⁷ Чжао Ж. Компонентна структура міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64, том 2. С. 125. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.24>.

⁷⁸ Осипова Т., Чжао Ж. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін як педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62, том 2. С. 69. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.12>.

⁷⁹ Гальчун Н. Формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників у процесі викладання іноземної мови : дис. ... д-ра філософії : 01.011 / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. С. 64.

⁸⁰ Пилип Т. Я. Генезис поняття «міжкультурна компетентність». *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 8. С. 42. URL: <http://surl.li/rkxia>.

⁸¹ Ребуха Л., Рудакевич О. Структура формування міжкультурної компетентності у фахівців соціономічних професій: соціально-педагогічний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 72(2). С. 155. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.33>.

Продовження таблиці 1

7	Г. Бондар	- загальнокультурні знання; - лінгвокультурні та граматичні знання іноземної мови; - уміння отримувати культурно-історичну інформацію); - соціокультурні знання; - психологічні знання; - професійні знання й уміння; - вміння застосовувати знання в умовах комунікації з представником іншої культури)⁸².
8	О. Комар, А. Джурило	- когнітивний; - афективний; - поведінковий⁸³.
9	М. Князян, Є. Бондаренко, І. Панченко	- когнітивний; - лінгвістичний; - інтерактивний; - рефлексивний - конквітивний⁸⁴.
10	Л. Перетяга	- афективний; - когнітивний; - поведінковий; - операційний⁸⁵.

3. Міжкультурна комунікативна компетентність як важливий структурний елемент професійної компетентності майбутніх учителів іноземних мов

Розглянувши складові досліджуваного поняття, вважаємо за необхідне визначити його місце в системі професійної компетентності педагога, оскільки саме вчитель виступає ключовою фігурою у формуванні міжкультурних цінностей майбутніх поколінь. Цікавою у цьому контексті є наукова позиція О. Галіцян, яка вважає, що міжкультурна компетентність є невід'ємною складовою професійної компетентності педагога. Авторка наголошує, що її значення постійно зростає, що зумовлюється «постійним залученням фахівців-освітян до

⁸² Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 220. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

⁸³ Комар О., Джурило А. Формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у контексті глобалізації освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2024. № 2. С. 50. DOI <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2024.306322>.

⁸⁴ Князян М., Бондаренко Є., Панченко І. Інтеркультурно-комунікативна компетентність майбутніх судноводіїв: сутність, структура та прийоми формування. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 54, Т. 1. С. 289. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-1-43>.

⁸⁵ Перетяга Л. Є. Зміст і показники полікультурної компетентності молодших школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній школі*. 2009. № 2. С. 262-266.

наукової міжкультурної комунікації з представниками інших країн»⁸⁶. Надаючи особистості вчителя виняткового значення, О. Галицан обстоює думку про те, що визначальним фактором у процесі його професійної підготовки виступають саме євроінтеграційні процеси, що відбуваються у країні.

Зазначене спричиняє гостру необхідність володіння іноземними мовами та актуалізує здатність формувати професійні зв'язки на основі культурного розмаїття та міжетичної толерантності. Розглядаючи міжкультурну комунікативну компетентність як невід'ємну складову професійної компетентності педагога, О. Галицан потрактовує досліджуване поняття як цілісний, багатовимірний «особистісно-професійний конструкт», що охоплює систему соціокультурних, культурологічних, етнолінгвістичних та іншомовних професійно зорієнтованих знань та умінь застосовувати вербальні й невербальні інструменти комунікації в професійному контексті, формувати сталу «професійну позицію» щодо національних, ментальних партнерів та культурних варіацій, створювати комунікативний простір з різноманітними міжкультурними спільнотами на засадах синергетичного культурного діалогу⁸⁷.

Аналогічної думки дотримується С. Пільова, яка пропонує комплексне тлумачення професійної компетентності педагога як поліструктурне особистісне явище. Дослідниця концептуалізує зазначену категорію як «інтерактивне особистісне утворення», що органічно поєднує в собі теоретичний фундамент психолого-педагогічних і предметно-фахових знань із практичним інструментарієм умінь і навичок⁸⁸. Важливими складниками професійної компетентності, за С. Пільовою, виступають також особистісні та професійні якості особистості, ціннісні орієнтири у міжкультурному просторі та наявний педагогічний досвід⁸⁹. Саме таке поєднання компонентів, на думку вченої, забезпечує високий рівень професійної майстерності у реалізації освітньо-виховних завдань.

Як багатовимірну модель, що одночасно функціонує у якості «визначального індикатора та фундаментального критерію» відповідності фахівця вимогам педагогічної професії розглядають професійну

⁸⁶ Галицан О. А. Міжкультурна компетентність учителя сучасної школи. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 22., Т. 1. С. 107. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-1.23>.

⁸⁷ Галицан О. А. Міжкультурна компетентність учителя сучасної школи. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 22., Т. 1. С. 107-108. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-1.23>.

⁸⁸ Пільова С. Г. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки : дис.... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2011. С. 26.

⁸⁹ Пільова С. Г. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки : дис.... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2011. С. 26-27.

компетентність педагога О. Раковець і С. Раковець⁹⁰. Відтак, зазначений термін вчені визначають як інтегральний комплекс фахових знань, умінь та особистісних якостей педагога, що забезпечує результативне виконання завдань у закладі освіти. О. Раковець і С. Раковець наголошують, що педагогічна майстерність виявляється через гармонійне поєднання предметно-методичних здібностей та індивідуально-психологічних характеристик⁹¹. Саме таке поєднання якостей уможливило ефективну професійно-педагогічну діяльність та реалізацію функціональних обов'язків педагога в освітньому середовищі. Серед предметно-методичних якостей особливої ваги набуває міжкультурна компетентність учителя, що передбачає володіння стратегіями ефективної комунікації з представниками різних етносів, а також здатністю імплементувати культурно-специфічні елементи у зміст навчання й добирати та ефективно використовувати культурно релевантні педагогічні методи і прийоми⁹².

Виходячи з вище викладеного, стає очевидним, що міжкультурна комунікативна компетентність постає інтегральним компонентом професійної компетентності сучасного вчителя, набуваючи особливої значущості в контексті євроінтеграційних орієнтирів державної політики.

Теоретичні положення вчених щодо значущості міжкультурної компетентності в структурі професійної компетентності педагога знайшли своє втілення також і в професійному стандарті вчителя. Відповідно до вимог стандарту, міжкультурна компетентність проявляється в таких професійних функціях педагога, як планування освітнього процесу з урахуванням культурної різноманітності учнівського колективу, створення інклюзивного освітнього середовища, що враховуватиме культурну ідентичність кожного учня, добір і розробка навчальних матеріалів, вільних від стереотипів та таких, що враховують культурну специфіку країн, мова яких вивчається, та всебічне сприяння міжкультурному діалогу⁹³.

Отже, міжкультурна комунікативна компетентність виступає важливим структурним елементом професійної компетентності

⁹⁰ Раковець О., Раковець С. Компетентність педагога як основа його професійної майстерності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 1(105). С. 50. DOI 10.24139/2312-5993/2021.01/050-060.

⁹¹ Раковець О., Раковець С. Компетентність педагога як основа його професійної майстерності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 1(105). С. 50. DOI 10.24139/2312-5993/2021.01/050-060.

⁹² Раковець О., Раковець С. Компетентність педагога як основа його професійної майстерності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 1(105). С. 50-60. DOI 10.24139/2312-5993/2021.01/050-060.

⁹³ Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : Наказ МОНУ від 29.08.2024 №1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>.

сучасного педагога, який уможливило його ефективну професійно-педагогічну діяльність в умовах мультикультурного суспільства. Саме тому, на думку Т. Осипової, формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів стає пріоритетним завданням системи вищої педагогічної освіти в контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів сучасності⁹⁴.

Досліджуючи проблему професійної компетентності вчителя, варто звернути увагу на її компоненти. У своїх наукових пошуках І. Свердлова та М. Рубцова визначають п'ять основних складових. До першої складової належить комплекс знань за спеціальністю, до якого входять не лише лексичні та граматичні знання, а також соціокультурні аспекти та міжкультурні особливості, які виступають своєрідним фундаментом для формування міжкультурної комунікативної компетентності вчителя. Друга складова передбачає розуміння педагогом психологічних потреб та індивідуальних особливостей учнів. Третя – включає володіння методиками та стратегіями ефективно організовувати навчальний процес. Четверту складову визначають знання програм та програмних вимог, які пов'язані з розумінням місця міжкультурної комунікативної компетентності в освітніх стандартах та програмах з іноземної мови, орієнтованих на формування навичок міжкультурного діалогу. П'ята складова, на думку дослідників, охоплює уміння й навички створювати освітнє середовище, що включає розуміння особливостей закладу освіти, його культури, традицій та організаційних аспектів, у яких здійснюється освітній процес⁹⁵.

Дослідники Г. Бондар та В. Павлюк мають своє бачення професійної компетентності вчителя іноземної мови, у структурі якої вони виділяють три складових – ключові, базові та спеціальні компетентності. Ключові компетентності охоплюють комплекс умінь і навичок, які «необхідні для будь-якої професійної діяльності»⁹⁶. До переліку базових автори відносять компетентності, що виступають своєрідним індикатором певної професійної діяльності. У переліку соціальних компетентностей значаться комунікативна, лінгвістична, лінгвокраїнознавча та загальнопедагогічна.

⁹⁴ Осипова Т. Ю., Чжао Ж. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін як педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62, том 2. С. 72. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.12>.

⁹⁵ Свердлова І. Рубцова М. Оцінювання професійної компетенції учителя іноземної мови. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2021. № 93. С. 87. DOI <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2021-93-11>.

⁹⁶ Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 221. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

Таке поєднання, на думку науковців, відображає багатогранну природу досліджуваного поняття, оскільки, з одного боку, дозволяє визначити унікальні характеристики професійної компетентності вчителя іноземної мови, з іншого – слугує інструментом практичної реалізації фундаментальних компетентностей⁹⁷.

Аналізуючи сутнісні характеристики професійної та міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів, варто відзначити кореляцію їх компонентів. Спираючись на попередні дослідження⁹⁸⁹⁹¹⁰⁰¹⁰¹ та інтегруючи досвід викладацької практики у педагогічному закладі вищої освіти, маємо підстави стверджувати, що взаємозв'язки між цими поняттями реалізуються на рівні когнітивного, афективного та комунікативно-діяльнісного компонентів.

Зокрема, когнітивний компонент міжкультурної комунікативної компетентності співвідноситься з когнітивно-інформаційними та методичними аспектами професійної компетентності вчителя, оскільки знання про різні культури та їхні особливості збагачують предметні знання вчителя, поглиблюють світосприйняття, дозволяючи інтегрувати культурний контекст під час мовно-комунікативної підготовки здобувачів освіти. Досліджуючи проблему міжкультурної компетентності, Т. Турчина зазначає, що дане поняття виходить за межі знань про інші культури та критерії вибору стилю спілкування з їх представниками. На думку дослідниці, міжкультурна комунікативна компетентність передбачає формування «внутрішньої позиції», яка характеризується позитивним сприйняттям культурних відмінностей та здатністю адаптувати комунікативні стратегії під час взаємодії з представниками інших соціокультурних середовищ¹⁰². Науковиця підкреслює важливість трансформації освітнього процесу, наголошуючи на необхідності

⁹⁷ Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 221. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

⁹⁸ Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 217-222. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

⁹⁹ Перетяга Л. Є. Зміст і показники полікультурної компетентності молодших школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній школі*. 2009. № 2. С. 262-266.

¹⁰⁰ The concept of “intercultural competence” in educational and scientific discourses / Hamaniuk V., Karpiuk V., Shumilina I., Ustinova V. *Educational Dimension*. 2024. Vol. 11. P. 1-27. DOI <https://doi.org/10.55056/ed.715>.

¹⁰¹ Пільова С. Г. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки : дис.... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2011. 160 с.

¹⁰² Турчина Т. В. Міжкультурна комунікація в парадигмі глобалізації навчання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*. 2016. Вип. 36, Т. I(17). С. 472.

«залучення їх (здобувачів освіти) до нової культури через світобачення комуніканта», стимулювання рефлексії щодо власних ціннісних орієнтирів та розвиток шанобливого ставлення до інших культур і народів¹⁰³. Заслугує на підтримку позиція Т. Турчини стосовно того, що сформована міжкультурна компетентність стає каталізатором креативного мислення, збагачує професійний світогляд та розширює горизонти професійного розвитку, що сприяє підвищенню професійної діяльності педагогів¹⁰⁴. Розуміння специфіки вербальної та невербальної комунікації представників різних народів зумовлює також розширення методичного інструментарію вчителя та його підходів до навчання іноземних мов. Так, усвідомлення міжкультурних особливостей комунікації дозволяє розробити автентичні комунікативні ситуації, які відображають реальні соціокультурні контексти та організувати навчальний процес з урахуванням цих особливостей. Така інтеграція культурологічного аспекту в методичну підготовку вчителя значно підвищує якість викладання іноземних мов.

Афективний компонент міжкультурної комунікативної компетентності взаємопов'язаний з психолого-педагогічним та особистісним аспектами професійної компетентності, оскільки здатність управляти власними емоціями в міжкультурній взаємодії розвиває емоційний інтелект педагога в цілому. Як зазначають Л. Зеня та колектив авторів, педагогічний аспект визначається ціннісними орієнтирами учасників освітнього процесу, їхнім емоційним сприйняттям та «ставленням до змісту і технології навчання іноземних мов»¹⁰⁵. Отже, афективний компонент відіграє важливу роль не лише у формуванні міжкультурної комунікативної компетентності, але й у професійному становленні педагога в цілому. У свою чергу, толерантність та відкритість до культурного різноманіття сприяє також формуванню інклюзивного підходу в професійній діяльності.

¹⁰³ Турчина Т. В. Міжкультурна комунікація в парадигмі глобалізації навчання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*. 2016. Вип. 36, Т. І(17). С. 472.

¹⁰⁴ Турчина Т. В. Міжкультурна комунікація в парадигмі глобалізації навчання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*. 2016. Вип. 36, Т. І(17). С. 472.

¹⁰⁵ Зеня Л., Роман С., Коломінова О. Формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів з використанням навчально-професійних завдань. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2017. № 4 С. 149. DOI <https://doi.org/10.25128/2415-3605.17.4.19>.

Аналіз наукової літератури з теми дослідження¹⁰⁶¹⁰⁷¹⁰⁸¹⁰⁹ засвідчує взаємозв'язок комунікативно-діяльнісного компонента міжкультурної комунікативної компетентності з діяльнісно-практичним та комунікативним аспектами професійної компетентності. Як відомо, основною метою навчання іноземних мов є опанування нею як засобом міжкультурного спілкування, а також розвиток «умінь використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу»¹¹⁰. У контексті зазначеного варто відмітити, що сформовані навички ефективної комунікації в міжкультурному середовищі значно розширюють загальні комунікативні здібності педагога, а наявний досвід міжкультурної взаємодії сприяє розвитку гнучкості в професійній діяльності. Цей взаємозв'язок свідчить про те, що міжкультурна комунікативна компетентність органічно інтегрується в структурі професійної компетентності вчителя іноземних мов, збагачуючи кожен її компонент.

Опираючись на проведений аналіз кореляційних зв'язків між компонентами міжкультурної комунікативної компетентності та враховуючи специфіку педагогічної діяльності у сфері іншомовної освіти, визначаємо міжкультурну комунікативну компетентність вчителя іноземних мов як професійно-особистісне новоутворення, що характеризується готовністю до реалізації освітніх цілей в полікультурному середовищі на основі синтезу лінгводидактичних, культурологічних та методичних компетенцій.

4. Еволюція лінгводидактичних концепцій

Виходячи із запропонованого визначення міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, виникає необхідність в переосмисленні традиційних підходів до підготовки педагогічних кадрів. Відповідно ключовим завданням лінгводидактики стає не просто навчання іноземної мови як системи засвоєння мовних структур та лексичних одиниць, а як комплексна інтеграція міжкультурного компонента в освітній процес. Саме такий підхід створює передумови для підготовки майбутніх учителів іноземних мов, здатних до продуктивної міжкультурної комунікації в умовах полікультурного суспільства.

¹⁰⁶ Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

¹⁰⁷ Everett D. L. *Język - narzędzie kultury* / Tłum. na polski Z. Wąchocka, P. Paszkowski. Kraków : Copernicus Center Press, 2018. 292 s.

¹⁰⁸ Глуховцева К. Д., Глуховцева І. Я. Мова – націєтворчий код народу: колективна монографія. Полтава : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 240 с.

¹⁰⁹ Пилип Т. Я. Генезис поняття «міжкультурна компетентність». *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 8. С. 42-47. URL: <http://surl.li/rkxia>.

¹¹⁰ Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. С. 24.

Важливість лінгводидактичних аспектів у формуванні міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов пояснюється фундаментальним зв'язком між мовою та культурою. Мова – це не просто засіб передачі інформації, вона виступає як «культурний код», що відображає світогляд, систему цінностей та поведінкові моделі певного мовного співтовариства¹¹¹. На значимості цього зв'язку наголошують також Н. Глуховцева та І. Глуховцева, зазначаючи, що «мова тісно пов'язана з історією народу, його культурою» і саме вона визначає ментальність людини¹¹². Це розуміння має принципове значення для лінгводидактики, оскільки, як справедливо зазначають науковці, відрив від культурних основ мови «негативно впливає на генетичний код, позначається на світосприйнятті й світобаченні особистості, збіднює лексичний запас»¹¹³. Наприклад, у контексті навчання німецької мови це означає, що студенти не просто мають заучувати слова типу «Feierabend» або «Fernweh», а розуміти культурні смисли, закладені в них. Саме лінгводидактика надає широкий спектр інструментів для глибокого розуміння культурно-мовної специфіки.

Вивчення науково-педагогічної літератури з теми дослідження¹¹⁴¹¹⁵ дозволяє стверджувати, що розуміння значення культурного підтексту у процесі опанування іноземної мови формувалося поступово, через еволюцію лінгводидактичних підходів. Аналіз історичного розвитку методики навчання іноземних мов дозволяє з'ясувати зміни у ставленні до ролі культури в освітньому процесі. Як відомо, у європейській освіті протягом століть домінував граматико-перекладний метод. Під час застосування цього методу основна увага приділялася точності перекладу та засвоєнню граматичних структур. Як зазначає О. Тарнопольський, зазначений метод передбачав чітку послідовність дій від детального вивчення граматичних закономірностей до їх механічного використання в процесі побудови речень іноземною мовою¹¹⁶. Семантизація лексики здійснювалася через переклад рідною мовою, а основним способом закріплення матеріалу було

¹¹¹ Everett D. L. *Język - narzędzie kultury* / Tłum. na polski Z. Wąchocka, P. Paszkowski. Kraków : Copernicus Center Press, 2018. 292 s.

¹¹² Глуховцева К. Д., Глуховцева І. Я. Мова – націєтворчий код народу: колективна монографія. Полтава : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. С. 5.

¹¹³ Глуховцева К. Д., Глуховцева І. Я. Мова – націєтворчий код народу: колективна монографія. Полтава : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. С. 5.

¹¹⁴ Everett D. L. *Język - narzędzie kultury* / Tłum. na polski Z. Wąchocka, P. Paszkowski. Kraków : Copernicus Center Press, 2018. 292 s.

¹¹⁵ Byram M. *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Bristol : Blue Ridge Summit, 2021. 284 p.

¹¹⁶ Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 59.

заучування напам'ять. Обмеженість представленого методу проявлялася в його відірваності від життя. Дослідник підкреслює, що речення без змістового навантаження використовувалися свідомо, оскільки вважалося, що смисл «може відволікати від форми»¹¹⁷. Культурний контекст виконував роль додаткового матеріалу для читання класичних текстів. У результаті такого підходу студенти не були готовими до реального спілкування з представниками інших культур.

На зміну зазначеному методу прийшов аудіолінгвальний, який змістив акценти в навчанні іноземних мов, зосередившись на формуванні автоматичних навичок через багаторазове повторення мовних зразків¹¹⁸. Проте, як підкреслює М. Байрам, у контексті цієї методики мова розглядалася як «технічний код», який був позбавлений культурних смислів¹¹⁹. Отже, згідно такого підходу, культурний підтекст мови майже не враховувався, вона сприймалася як інструмент передачі інформації, позбавлений будь-яких соціальних, емоційних чи культурних смислів.

Соціально-економічні перетворення, що відбувалися у другій половині XIX сторіччя, спричинили гостру потребу у фахівцях, які володіють усним іншомовним мовленням. Таким чином, навчання іноземних мов за описаними вище методиками вимагало корінного переосмислення і стимулювало появу нових методів. Як зазначають дослідники, «в надрах перекладних методів як їх антипод і противник зароджуються прямі методи, в яких на перший план висуваються практичні цілі, і, перш за все – навчання усного мовлення»¹²⁰ [48, с. 546]. Цей «рух за розробку нових методів» отримав назву Реформи школи в історії методики навчання іноземних мов¹²¹ [49, с. 546]. Прямі методи ґрунтувалися на принципі повного занурення студентів в іншомовне середовище без використання рідної мови. Однак, попри свою інноваційність, яка передбачала відмову від механічного перекладу, цей підхід також мав суттєві обмеження. Дослідження О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецької¹²², О. Тарнопольського¹²³,

¹¹⁷ Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 59.

¹¹⁸ Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 59.

¹¹⁹ Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence. Bristol : Blue Ridge Summit, 2021. P. 23.

¹²⁰ Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. С. 546.

¹²¹ Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. С. 546.

¹²² Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

¹²³ Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.

М. Байрам¹²⁴ демонструють, що прямий метод не враховував культурні особливості комунікації, внаслідок чого засвоєння мови відбувалося механічно, без розуміння міжкультурних підтекстів.

Зростаючі вимоги до якості міжкультурної комунікації у глобалізованому світі зумовили пошук нових педагогічних рішень. Одним із таких стало застосування комунікативного підходу до навчання іноземних мов, який виявився перехідним етапом в еволюції лінгводидактичних концепцій. На відміну від попередніх методів, які зосереджувалися на формальних аспектах мови, комунікативний підхід поставив у центр уваги ефективність практичного спілкування та здатність досягати комунікативних цілей¹²⁵. Беззаперечною перевагою комунікативного підходу у порівнянні з традиційними методами стали орієнтація на комунікативні потреби студентів, використання автентичних матеріалів, перехід від механічного заучування до творчого використання мови у ситуаціях, наближених до реальних. Водночас, попри наявність низки переваг, у процесі реалізації комунікативного підходу до навчання іноземних мов виявилася і його слабка сторона, а саме: нестача уваги до культурних особливостей як невід'ємної складової міжкультурного спілкування. Дослідження М. Канале та М. Свейна¹²⁶ показали, що навіть учасники з високим рівнем розвитку іншомовної комунікації часто зазнавали невдач у культурній взаємодії через недостатнє розуміння культурних особливостей, цінностей та норм поведінки носіїв мови.

Теоретичні засади комунікативного підходу знайшли своє втілення у комунікативно-діяльнісній методиці, яка намагалася максимально наблизити навчальний процес до реальної мовленнєвої взаємодії. Як підкреслюють О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька «з позиції комунікативно-діяльнісного підходу процес навчання ІМіК будується адекватно реальному процесу мовленнєвого спілкування, тобто процес навчання є моделлю процесу мовленнєвої комунікації»¹²⁷. Водночас дослідниці справедливо зауважують на неможливості повної ідентичності між навчальним процесом та природною комунікацією, що зумовлено специфікою вивчення іноземної мови в умовах, коли навчання відбувається в рідномовному оточенні¹²⁸. У цьому контексті особливого значення набув ретельний

¹²⁴ Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence. Bristol : Blue Ridge Summit, 2021. 284 p.

¹²⁵ Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 67.

¹²⁶ Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1980. Vol. I, Iss. 1. P. 1-47. DOI <https://doi.org/10.1093/applin/I.1.1>.

¹²⁷ Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. С. 83.

¹²⁸ Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. С. 83.

відбір комунікативних тем для мовленнєвих ситуацій, які б відповідали інтересам і потребам здобувачів освіти. Однак, навіть така організація освітнього процесу не могла повністю компенсувати відсутність природного культурного підтексту, що залишало прогалини у формуванні міжкультурної комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Наприкінці ХХ сторіччя в лінгводидактиці почав формуватися принципово новий методологічний напрям – міжкультурний підхід до викладання іноземних мов. Виникнення цього підходу було зумовлене кардинальними змінами в розумінні природи міжкультурного спілкування. Науковці дійшли висновку, що ефективна комунікація в полікультурному світі потребує формування міжкультурної комунікативної компетентності, яка поєднує лінгвістичні знання з культурною обізнаністю та навичками міжкультурної взаємодії¹²⁹.

Актуалізація міжкультурної складової в освітньому контексті набула особливого значення у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти та отримала нормативне закріплення й у правовому полі України, що підтверджується прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання» від 16.11.2000 р. №1717. У документі наголошувалося на потребі у вдосконаленні здатності до спілкування, що базується на розумінні соціальних і культурних особливостей¹³⁰.

Теоретичним підґрунтям міжкультурного підходу стали дослідження М. Байрам¹³¹, який розробив модель міжкультурної комунікативної компетенції, К. Крамш¹³², яка обґрунтувала концепцію «третього простору» в міжкультурному навчанні, та Г. Хофстеде¹³³, який систематизував культурні виміри та заклав концептуальну основу нового підходу. Водночас у вітчизняній методиці викладання іноземних мов отримав розвиток культурологічний підхід, який, за визначенням О. Бігич та інших авторів, «передбачав у процесі занять тісну взаємодію мови

¹²⁹ Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence. Bristol : Blue Ridge Summit, 2021. P. 27.

¹³⁰ Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2000 р. №1717. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_574290-07#Text.

¹³¹ Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence. Bristol : Blue Ridge Summit, 2021. 284 p.

¹³² Kramsch C. Language and culture. Oxford : Oxford University Press, 1998. 79 p.

¹³³ Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations. 2nd ed. Thousand Oaks, CA : Sage Publications, 2001. 596 p. URL: <https://www.scribd.com/document/564670458/Hofstede-G-2001-Culture-s-Consequences-Comparing-Values-Behaviors-Institutions-And-Organizations-Across-Nations-2nd-Ed>.

і культури його носіїв»¹³⁴. Важливо підкреслити, що міжкультурний підхід не протиставлявся комунікативному, а органічно інтегрувався з ним, створюючи комплексну методологічну систему. Таке поєднання зумовлене тим, що комунікативні цілі навчання не можуть повною мірою досягнуті без урахування міжкультурного контексту спілкування. Зазначені підходи мали спільну концептуальну основу, яка ґрунтувалася на тому, що вивчення іноземної мови відбувалося із урахуванням культурного контексту та базувалося на декількох фундаментальних принципах, що забезпечують ефективну інтеграцію мовного та культурного компонентів в навчальному процесі. Обґрунтовуючи необхідність розвитку «intercultural speakers» – мовців, здатних ефективно взаємодіяти на межі культур, М. Байрам відводить центральне місце принципу діалогу культур¹³⁵. У вітчизняній методиці цей принцип реалізується через «діалог культур як зіставлення фактів із галузі художньої творчості і способу життя носіїв мови»¹³⁶, що дозволяє студентам глибше усвідомити особливості іноземної та рідної культур.

Поглиблюючи ідею міжкультурної взаємодії, окремої уваги заслуговує принцип культуроцентричності, що знаходить теоретичне підґрунтя в роботах К. Крамш, яка наголошує на нерозривному зв'язку між мовою та культурним контекстом¹³⁷. Практична реалізація цього принципу передбачає, що іншомовна культура стає основою комплексної освіти, охоплюючи різні аспекти освітнього процесу¹³⁸.

Теоретичну основу принципу інтегративного підходу до формування міжкультурної комунікативної компетентності становить модель, розроблена М. Байрамом, який виділяє п'ять взаємопов'язаних між собою компонентів (знання, навички, навички інтерпретації, навички відкриття, критичне культурне усвідомлення та відповідні ставлення)¹³⁹. Розвиваючи цю концепцію, О. Тарнопольський підкреслює важливість формування соціокультурної компетентності як інтегративного утворення¹⁴⁰.

¹³⁴ Бігіч О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. С. 85.

¹³⁵ Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence. Bristol : Blue Ridge Summit, 2021. 284 p.

¹³⁶ Бігіч О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. С. 86.

¹³⁷ Kramsch C. Language and culture. Oxford : Oxford University Press, 1998. P. 56.

¹³⁸ Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 75.

¹³⁹ Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence. Bristol : Blue Ridge Summit, 2021. P. 63.

¹⁴⁰ Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. С. 73.

Принцип культурної рефлексії знаходить підтвердження у дослідження Г. Хофстеде, який показав, що глибоке розуміння власної культури та її впливу на сприйняття світу є ключовим для ефективної взаємодії з представниками інших культур¹⁴¹.

Вітчизняні дослідники обґрунтовують принцип формування стійкої мотивації, визначаючи, що основним завданням розвивального аспекту культурологічного підходу є «формування стійкої мотивації до вивчення іноземної мови та іншомовної культури»¹⁴².

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що становлення міжкультурного підходу до навчання іноземних мов пройшло досить складний шлях трансформації поглядів, що характеризувалися поступовими змінами до ставлення щодо ролі культури в освітньому процесі.

5. Лінгводидактичний інструментарій формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у контексті цілей сталого розвитку

Перенесення теоретичних засад міжкультурної комунікативної компетентності у площину підготовки майбутніх учителів іноземних мов вимагає особливої систематизації. У цьому контексті успішність формування зазначеної компетентності значною мірою залежить від ефективного конструювання змістового та процесуального аспектів процесу навчання.

Змістове наповнення процесу формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов передбачає оновлення навчальних планів та освітніх програм та цілеспрямований відбір навчального матеріалу. Огляд освітніх програм спеціальностей 014.021 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська), 014.022 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (німецька)), 014.022 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (німецька, англійська)) у закладах вищої освіти України дозволяє свідчити, що культурологічна складова присутня переважно в рамках країнознавчих дисциплін. Наприклад, освітня програма Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди містить обов'язковий компонент «Країнознавство», Криворізького державного педагогічного університету та Сумського державного університету – «Країнознавство» та «Лінгвокраїнознавство» тощо. Варто відзначити, що Харківська гуманітарно-педагогічна академія, окрім «Країнознавства»

¹⁴¹ Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations. 2nd ed. Thousand Oaks, CA : Sage Publications, 2001. P. 231. URL: <https://www.scribd.com/document/564670458/Hofstede-G-2001-Culture-s-Consequences-Comparing-Values-Behaviors-Institutions-And-Organizations-Across-Nations-2nd-Ed>.

¹⁴² Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. С. 86.

презентує в каталозі вибіркових дисциплін компонент «Соціальні та культурні практики німців», що свідчить про розширення підходу до міжкультурної підготовки та акцентує увагу на практичних аспектах міжкультурної взаємодії. На нашу думку, з метою успішного формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов доцільним є включення освітніх компонентів «Основи міжкультурної комунікації», «Педагогіка полікультурного суспільства», «Методика формування міжкультурної компетентності» на рівні освітніх програм.

Модернізація освітніх програм та навчальних планів підготовки майбутніх учителів іноземних мов спричиняє також зміни у змістовому наповненні освітніх компонентів. Погоджуємося з думкою В. Свиридюк, що відбір мовного і мовленнєвого матеріалу для навчання іноземних мов потребує дотримання специфічних принципів¹⁴³. Згідно з дослідженням С. Ніколаєвої, цей процес має ґрунтуватися на принципах необхідності й достатності змісту для реалізації навчальних цілей, а також посиленості та доступності матеріалу¹⁴⁴. Перший принцип вимагає, щоб навчально-методичний матеріал сприяв досягненню поставлених завдань та забезпечував результативність навчального процесу. Другий принцип передбачає «оптимальність матеріалу в часовому вимірі» та його відповідність можливостям студентів, що дозволяє зберегти внутрішню мотивацію до вивчення іноземної мови. Практична реалізація цих принципів у контексті міжкультурної освіти викликає особливу увагу до балансу між обсягом матеріалу та його культурологічним змістом¹⁴⁵.

Важливого значення під час формування міжкультурної комунікативної компетентності набуває також лексичний компонент змісту освіти. Специфіка підготовки майбутніх учителів іноземних мов полягає в необхідності включення професійно-фахової термінології. Окремого розгляду потребують і національно-культурні лексичні одиниці, зміст яких розкривається лише через порівняння з рідною мовою та вимагає додаткового лінгвокультурного коментування¹⁴⁶.

¹⁴³ Свиридюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 157. ISBN 978-966-638-385-6.

¹⁴⁴ Свиридюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 10. ISBN 978-966-638-385-6.

¹⁴⁵ Свиридюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 157. ISBN 978-966-638-385-6.

¹⁴⁶ Свиридюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 157. ISBN 978-966-638-385-6.

Граматичний та фонетичний аспекти мови є необхідним мінімумом для побудови для осмислених висловлювань. Проте їхнє використання в реальній комунікації не має жорстких обмежень. Як слушно зауважує В. Свиридчук, завдяки різноманіттю граматичних конструкцій та фонетичних варіантів, мовці можуть максимально точно передавати свої думки, «визначаючи семантичний склад тезаурусу»¹⁴⁷.

Поряд із зазначеними аспектами особливої уваги у контексті нашого дослідження заслуговує також відбір тематичного контенту. До провідних критеріїв відбору іншомовного матеріалу дослідники (О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька, В. Свиридчук та ін.) відносять тематичність і комунікативну цінність^{148,149}. Важливо, щоб зміст навчального матеріалу відповідав принципу сучасності, відображав актуальні проблеми та стимулював до комунікації. Активізація комунікативної діяльності зумовлюється також використанням автентичних матеріалів, що безпосередньо заохочує майбутніх учителів до мовленнєвої діяльності та мінімізує часові витрати на формування міжкультурної комунікативної компетентності.

Поряд із комунікативною цінністю ключового значення набуває культурологічне наповнення навчальних матеріалів. Реалізація принципу культуровідповідності передбачає зображення лінгвокультурологічного портрету країн, мова яких вивчається, через насичення навчального матеріалу культурологічними фактами та артефактами. Такий підхід дозволяє майбутнім учителям іноземної мови усвідомити свою роль як «посередників» між рідною та іноземною культурами¹⁵⁰. Водночас специфіка педагогічної діяльності зумовлює необхідність професійного спрямування змістового компонента, яка реалізується під час опрацювання автентичної фахової літератури, аналізу планів-конспектів уроків носіїв мови та перегляду відеоматеріалів професійної діяльності колег¹⁵¹.

Отже, формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов потребує комплексного підходу до оновлення змісту

¹⁴⁷ Свиридчук В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 157. ISBN 978-966-638-385-6.

¹⁴⁸ Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

¹⁴⁹ Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations. 2nd ed. Thousand Oaks, CA : Sage Publications, 2001. 596 p. URL: <https://www.scribd.com/document/564670458/Hofstede-G-2001-Culture-s-Consequences-Comparing-Values-Behaviors-Institutions-And-Organizations-Across-Nations-2nd-Ed>.

¹⁵⁰ Свиридчук В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 157. ISBN 978-966-638-385-6.

¹⁵¹ Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки : монографія. Тернопіль : Вид-во ТНПУ, 2011. С. 147.

освіту, що передбачає модернізацію навчальних програм шляхом включення спеціалізованих дисциплін та цілеспрямований відбір навчальних матеріалів з урахуванням принципів необхідності, доступності, комунікативної спрямованості, культуровідповідності та професійної спрямованості.

Ефективне формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов неможливе без застосування інноваційних методів, засобів, прийомів та технологій навчання, що сприяють створенню міжкультурного підґрунтя для успішної взаємодії з представниками інших культур.

Дослідження провідних науковців у галузі методики викладання іноземних мов^{152,153,154,155} та власний педагогічний досвід дозволяють стверджувати про існування специфічних методів навчання, використання яких забезпечує підготовку компетентних вчителів іноземних мов. Завдання цих методів полягає в тому, щоб сприяти розвитку професійних навичок педагогів та стимулювати їхню креативність до пошуку інноваційних рішень з метою формування культурно-мовного навчального середовища.

Особливе місце у контексті досліджуваної проблеми займають проблемні методи навчання. Теоретичне підґрунтя проблемного підходу розглядається як специфічна форма розвивального навчання, що ґрунтується на поетапному розв'язанні студентами проблемних завдань різнорівневої складності. Дослідження І. Кучеренко демонструють, що застосування проблемного методу забезпечує засвоєння нових знань та опанування способів діяльності через розв'язання проблемних ситуацій під методичним супроводом викладача, що сприяє розвитку креативних здібностей, продуктивного мислення та уяви¹⁵⁶. Механізм функціонування проблемного навчання базується на виявленні прогалин у знаннях студентів. Як підкреслює І. Задорожна, проблемна ситуація виникає саме в момент усвідомлення браку необхідних знань для виконання завдання, що стимулює активізацію розумової діяльності та творчий пошук шляхів вирішення проблеми¹⁵⁷. Практична реалізація такого підходу передбачає

¹⁵² Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки : монографія. Тернопіль : Вид-во ТНПУ, 2011. 414 с.

¹⁵³ Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

¹⁵⁴ Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.

¹⁵⁵ Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11-17.

¹⁵⁶ Кучеренко І. Технологія проблемного навчання української мови: сутність та лінгводидактичний потенціал. *Українська мова і література в школі*. 2018. № 3. С. 16.

¹⁵⁷ Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки : монографія. Тернопіль : Вид-во ТНПУ, 2011. С. 153

розроблення викладачем спеціальних проблемних вправ і завдань, успішне виконання яких потребує від здобувачів вищої освіти синтезу попереднього досвіду з новими знаннями, що формуються в процесі навчально-пізнавальної діяльності.

Аналіз літератури з проблем підготовки майбутніх педагогів¹⁵⁸¹⁵⁹¹⁶⁰ дозволяє стверджувати про певну диференціацію проблемних ситуацій в науково-методичні думці залежно від їх спрямованості на розвиток рецептивних або продуктивних дискурсивних умінь. Звертаючись до праці В. Свиридюк, визначимо проблемні ситуації когнітивно-перцептивної комунікативної діяльності¹⁶¹. Проблемні ситуації з ускладненням, які належать до першого типу, характеризуються потребою в пошуку нової інформації для досягнення поставленої мети завдання. Натомість проблемні ситуації діалогічного характеру орієнтовані на активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу і мають на меті стимулювання репродуктивних мовленнєвих дій¹⁶². Такий тип завдань забезпечує комплексний розвиток міжкультурної комунікативної компетентності через створення автентичних ситуацій міжкультурної взаємодії, де студенти опановують навички інтерпретації культурних контекстів, невербальних компонентів комунікації та соціокультурних норм мовленнєвої поведінки. Водночас діалогічні проблемні завдання допомагають студентам усвідомити власні культурні упередження та коригувати культурну поведінку з урахуванням культурних відмінностей. Наступний тип проблемного навчання представлений ситуаціями-проблемами, що використовуються як тематична основа заняття або науково-дослідницької діяльності та містять теоретичні та практичні аспекти формування міжкультурної комунікативної компетентності. Згідно з дослідженнями сучасних науковців, ці ситуації активізують метакогнітивні процеси, що забезпечують «планування й усвідомлення комунікативного наміру шляхом його реалізації»¹⁶³. Така організація навчального процесу

¹⁵⁸ Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Николаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

¹⁵⁹ Everett D. L. *Język - narzędzie kultury* / Tłum. na polski Z. Wąchocka, P. Paszkowski. Kraków : Copernicus Center Press, 2018. 292 s.

¹⁶⁰ Николаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11-17.

¹⁶¹ Свиридюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 158. ISBN 978-966-638-385-6.

¹⁶² Свиридюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 158. ISBN 978-966-638-385-6.

¹⁶³ Свиридюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 158. ISBN 978-966-638-385-6.

вимагає від студентів глибокого аналізу комунікативної ситуації та прогнозування можливих сценаріїв її розвитку. Ситуація-проблема як методичний інструмент створює оптимальне комунікативне середовище для вирішення дослідницьких завдань міжкультурного характеру. Використання цих завдань дозволяє студентам поєднувати теоретичне осмислення міжкультурних феноменів з практичним досвідом їх аналізу та інтерпретації, що сприяє формуванню дослідницьких компетенцій та навичок критичного мислення в контексті міжкультурної комунікації.

Поряд з проблемними методами навчання значний потенціал для формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов демонструє метод проєктів. Він природньо доповнює проблемно-орієнтоване навчання, створюючи ширші можливості для практичного застосування теоретичних знань у сфері міжкультурного спілкування.

Сучасне розуміння проєктної методики характеризується її інноваційністю та комплексністю. С. Попеску-Віллігманн визначає проєктну технологію як дослідницько-пошуковий підхід, що орієнтований не лише на досягнення конкретного результату, але й на продуману організацію навчального процесу¹⁶⁴. На нашу думку, саме ця подвійна спрямованість робить проєктну діяльність особливо цінною для формування професійних компетенцій майбутніх учителів.

Ефективність проєктного підходу в контексті міжкультурної підготовки пояснюється його здатністю об'єднувати різні аспекти навчання. Л. Цепелевська-Качмарек зауважує, що «проєктна технологія сприяє реалізації навчальних цілей і змісту формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності за допомогою вправ і завдань, основу яких складає вербально-семантичний, тематико-стилістичний і культурний зміст»¹⁶⁵. Такий підхід забезпечує розвиток мовленнєвих навичок в автентичному культурному контексті. Гнучкість проєктної методики дозволяє адаптувати її до потреб вищої іншомовної освіти. С. Ніколаєва обґрунтовує доцільність використання традиційної типології проєктів, що включає дослідницькі, творчі, рольово-ігрові, інформаційні та практико-орієнтовані¹⁶⁶. Варто зауважити, що кожен тип має свої переваги для розвитку різних складових

¹⁶⁴ Popescu-Willigmann S. Didaktische und methodische Grundlagen. *Erstorientierung für Geflüchtete. Eine Handreichung aus der Praxis Sozialer Arbeit* / In Popescu-Willigmann S., Ebbeler S. & Remmele B. (Hrsg.) Verlag Barbara Budrich, 2019. P. 309. DOI <https://doi.org/10.2307/j.ctvbkk3d9.16>.

¹⁶⁵ Ciepielewska-Kaczmarek L. Möglichkeiten und Grenzen interkulturellen Lernens im institutionalisierten DaF-Unterricht. Poznan : Wydział Neofilologii UAM, 2016. S. 56. DOI <https://doi.org/10.14746/9788394601799>.

¹⁶⁶ Ніколаєва С. Ю. Проєктна робота “Europa is more than you think” для учнів старшої школи. *Іноземні мови*. 2006. № 1. С. 3.

міжкультурної комунікативної компетентності. Так, дослідницькі проекти допомагають студентам глибоко вивчати культурні особливості та розвивати аналітичне мислення. Наприклад, під час вивчення німецької мови студенти можуть досліджувати особливості німецького менталітету через аналіз сучасної літератури, пісенного матеріалу та кінофільмів. Зокрема, аналіз фільмів «Das Leben der Anderen», «Good Bye, Lenin!», «Der Untergang» дозволяє осмислити складні історичні процеси та їх вплив на формування сучасної німецької ідентичності. Творчі проекти стимулюють креативність та культурну чутливість. Студенти можуть створювати власні твори, інспіровані культурними традиціями країн, мови яких вивчаються. Рольово-ігрові проекти надають умови для практичного моделювання міжкультурних комунікативних ситуацій. Інформаційні проекти розвивають медіаграмотність у міжкультурному контексті, навчаючи студентів критично аналізувати культурну інформацію з різних джерел. Практико-орієнтовані проекти безпосередньо готують до майбутньої професійної діяльності, дозволяючи застосовувати набуті знання в реальних педагогічних ситуаціях.

Зазначене вище дозволяє зробити висновок про універсальність проєктного методу як інструменту комплексної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах культурного розмаїття. Проєктна діяльність сприяє також формуванню у майбутніх учителів розуміння глобальних викликів та навичок міжнародної педагогічної співпраці, що є необхідним для реалізації цілей сталого розвитку в освітній сфері.

Проєктний метод у сучасній педагогічній практиці набуває особливої ефективності у поєднанні з кейс-технологією, що передбачає аналіз конкретних ситуацій міжкультурної взаємодії. Кейс-метод дозволяє студентам занурюватися у реальні або змодельовані проблемні ситуації, що виникають у процесі міжкультурного спілкування, та знаходити оптимальні шляхи їх вирішення¹⁶⁷. Специфіка кейс-методу полягає у створенні навчального середовища, де студенти стикаються з реалістичними проблемними ситуаціями міжкультурного характеру. При цьому важливо, що такі ситуації не мають однозначних рішень, що змушує майбутніх педагогів шукати творчі рішення до вирішення конфліктів.

Структура кейс-методу у міжкультурному навчанні має свої особливості. Дослідники відзначають, що такі ситуації зазвичай моделюють культурні бар'єри, що спричиняють непорозуміння між учасниками комунікації¹⁶⁸.

¹⁶⁷ Свирідюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 200. ISBN 978-966-638-385-6.

¹⁶⁸ Свирідюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 200. ISBN 978-966-638-385-6.

Учасники спочатку інтерпретують ситуації, виходячи із власного культурного досвіду, але потім вони поступово навчаються розглядати їх через призму іншої культури. Цей процес створює простір для рефлексії власних культурних цінностей та розуміння альтернативних підходів до комунікації.

Ефективний міжкультурний кейс повинен містити кілька ключових міжкультурних елементів. Конкретизуючи типові ознаки кейсу в міжкультурному навчанні, Г. Гвенн та Хр. Фаттер виділяють декілька його обов'язкових характеристик. По-перше, це автентичність і життєвість ситуації, яка може реально відбуватися у педагогічній практиці. По-друге, наявність неочевидних культурних підтекстів, що створюють дискомфорт у спілкуванні¹⁶⁹. Особливу увагу науковці приділяють «комунікативній поведінці із непривальною інтерпретацією», оскільки саме такі ситуації найкраще демонструють механізми виявлення міжкультурних конфліктів, а також сприяють глибшому розумінню іншої культури та уникненню стереотипів¹⁷⁰.

Сучасні можливості мультимедійних технологій значно розширюють арсенал засобів для створення міжкультурних кейсів. Як зазначає В. Свиридюк, викладачі активно використовують аудіо- та відеоматеріали, художні фільми, друковані матеріали та інтернет-ресурси для створення максимально реалістичних ситуацій¹⁷¹. Така різноплановість дозволяє студентам не лише читати про культурні відмінності, але й спостерігати їх в дії. Власний досвід роботи зі студентами показує, що найбільший ефект дають кейси, побудовані на основі реальних історій. Наведемо конкретний приклад міжкультурного кейсу для майбутніх учителів англійської мови. *Ситуація:* Учитель англійської мови з України запланував низку методичних вебінар для колег з інших країн, під час яких він буде ділитися власним досвідом. Всі колеги приєдналися вчасно, окрім одного з Латинської Америки, який запізнився на 15 хвилин. Це повторюється вже втретє, тому український вчитель образився на колегу. *Культурний контекст:* В українській культурі, як і в багатьох європейських, пунктуальність виступає ключовою ознакою поваги. Прийти вчасно – цінувати час людей. А запізнення, особливо систематичні, сприймаються як прояв безвідповідальності. Натомість у багатьох латиноамериканських

¹⁶⁹ Leitfaden Interkulturelle Kommunikation und Kompetenz / Gwenn H. G. u.a. Druckproduktion GmbH, 2016. S. 21.

¹⁷⁰ Leitfaden Interkulturelle Kommunikation und Kompetenz / Gwenn H. G. u.a. Druckproduktion GmbH, 2016. S. 22.

¹⁷¹ Свиридюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 201. ISBN 978-966-638-385-6.

культурах існує таке явище, як «hora latina», згідно з яким концепція часу є більш гнучкою. Під час зустрічі акцент робиться не на суворих графіках, а на міжособистісних стосунках. Цей приклад демонструє конфлікт між двома поглядами на час і спонукає майбутніх учителів іноземних мов шукати культурну причину такої поведінки і розвивати емпатію.

Отже, застосування кейс-методу під час формування міжкультурної комунікативної компетенції майбутніх учителів сприяє розвитку критичного мислення, здатності до аналізу міжкультурних ситуацій, формуванню толерантності, а також набуттю практичних навичок міжкультурної взаємодії.

Значні можливості для формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов надає також тандем-навчання. І. Жукевич трактує цей підхід як відкриту освітню модель, в межах якої носії різних мов об'єднуються в пари для взаємного збагачення знаннями¹⁷². У процесі застосування зазначеного методу тандем-партнери вивчають не лише мовні структури, але й занурюються в культурний контекст. Водночас відбувається інтенсивний розвиток професійних компетентностей. На відміну від кейс-методу, тандем-навчання забезпечує живу комунікацію. Студенти вступають у реальний діалог з носіями іншомовної культури, що відрізняється від роботи у штучно створених навчальних ситуаціях. Важливість тандем-методики для підготовки майбутніх учителів іноземних мов полягає у тому, що вони отримують корисний досвід, відчувши на власному прикладі ті міжкультурні виклики, з якими можуть зіштовхнутися у майбутньому їхні учні.

На широкому спектрі лінгводидактичних можливостей тандем-методу наголошують також сучасні дослідники. Зокрема, В. Свиридюк зауважує, що в процесі міжособистісного спілкування відбувається взаємне збагачення життєвим досвідом, «культурна асиміляція», протягом якої зберігається культурна неповторність кожного із учасників, занурення в систему цінностей, якими вони несвідомо керуються під час дискурсу, виявлення спільного й відмінного в контексті лінгвосоціокультурного змісту, а також розуміння комунікативної поведінки, яка супроводжується невербальними засобами спілкування¹⁷³. Ця багатовимірність тандем-взаємодії робить її важливим інструментом формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов.

¹⁷² Жукевич І. Технології навчання іноземної мови в тандемі студентів немовних закладів вищої освіти. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. № 27(2). С. 227. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203564>.

¹⁷³ Свиридюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. С. 202-203. ISBN 978-966-638-385-6.

Сучасні інформаційно-комунікаційні засоби значно розширюють перспективи тандем-навчання. Для пошуку партнера для спілкування використовуються спеціальні інтернет-платформи, де можна підібрати мовного партнера з урахуванням вікових особливостей та інтересів.

Основне завдання викладача під час застосування тандем-методу полягає в тому, щоб навчити студентів ефективним стратегіям спілкування, способам подолання комунікативних бар'єрів та технікам рефлексії культурних відмінностей. Особистий досвід роботи засвідчує, що високий рівень продуктивності мають тандем-сесії, де студенти отримують конкретні завдання для обговорення з партнерами та ведуть щоденники міжкультурних спостережень. Наприклад, під час вивчення модуля «Система оцінювання знань» українські та німецькі студенти аналізують різні підходи до академічного оцінювання. Представники з України презентують 12-бальну систему навчання та її вплив на мотивацію учнів. Німецькі партнери розкривають особливості 6-бальної системи, де 1 – це найвища оцінка. У рефлексивних щоденниках фіксуються спостереження та висновки щодо культурних відмінностей обох країн, мови яких вивчаються. Такий формат дозволяє переосмислити звичні підходи до педагогічного оцінювання через призму іншої культурної традиції.

Зауважимо, що представлені в дослідженні методи не вичерпують весь спектр педагогічних інструментів формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, проте саме вони найбільш повно відповідають принципам сталого розвитку освіти, органічно поєднуючи освітні цілі з формуванням глобальної свідомості та сприяючи підготовці педагогів як агентів позитивних змін.

ВИСНОВКИ

Таким чином, результати наукового пошуку дають підстави стверджувати, що міжкультурна комунікативна компетентність є невід'ємною складовою професійної компетентності сучасного вчителя іноземних мов в умовах глобалізаційних змін. Дослідження сутнісних характеристик професійної та міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов дозволило виявити чіткі кореляційні зв'язки між їх структурними компонентами, які найбільш виразно проявляються на когнітивному, афективному та комунікативно-діяльнісному рівнях. У контексті досліджуваної проблеми ці взаємозв'язки набувають специфічних особливостей.

Здійснений аналіз проблеми дозволив розкрити лінгводидактичні аспекти формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов відповідно до сучасних освітніх

викликів (інтеграція культурного компоненту в іншомовну освіту, застосування інтерактивних методів міжкультурної комунікації, використання можливостей сучасних комунікаційних технологій). Результати дослідження підтверджують, що міжкультурна комунікативна компетентність є ключовим чинником підготовки педагогічних кадрів, здатних ефективно працювати в умовах полікультурного суспільства та сприяти досягненню цілей сталого розвитку.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в розробці методичних рекомендацій щодо інтеграції принципів сталого розвитку в систему лінгводидактичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, а також у створенні інноваційних освітніх програм, орієнтованих на формування глобальної педагогічної компетентності в контексті міжнародного партнерства.

АНОТАЦІЯ

У світлі глобальних процесів інтеграції особливої актуальності набуває проблема формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, здатних до ефективної професійної діяльності та підготовки нової генерації до міжкультурної взаємодії. Існуючі наукові публікації недостатньо розкривають окреслену проблематику, що зумовило потребу у детальному висвітленні її лінгводидактичних аспектів для реалізації принципів партнерства та сталого розвитку в освітній діяльності. На основі аналізу кореляційних зв'язків між компонентами міжкультурної комунікативної компетентності та врахування специфіки педагогічної діяльності у сфері іншомовної освіти, міжкультурну комунікативну компетентність вчителя іноземних мов визначено як професійно-особистісне новоутворення, що характеризується готовністю до реалізації освітніх цілей в полікультурному середовищі шляхом поєднання лінгводидактичних, культурологічних та методичних компетенцій. Аналіз динаміки розвитку лінгводидактичних підходів показав, що становлення міжкультурного підходу до навчання іноземних мов пройшло досить складний шлях трансформації поглядів, що характеризувалися поступовими змінами до ставлення щодо ролі культури в освітньому процесі. Ефективність формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов зумовлюється використанням інноваційних методів, засобів, прийомів та технологій навчання. Основне їх завдання полягає в тому, щоб сприяти розвитку професійних навичок педагогів та стимулювати креативність до пошуку інноваційних рішень з метою формування культурно-мовного навчального середовища. У результаті дослідження доведено,

що міжкультурна комунікативна компетентність є ключовим чинником ефективної підготовки майбутніх учителів іноземних мов до роботи в умовах полікультурного суспільства та сприяння досягненню цілей сталого розвитку.

Література

1. Altmayer C. 'Diskursive Landeskunde' in Deutsch als Fremd- und Zweitsprache: Bestandsaufnahme, Herausforderungen und offene Fragen. *Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik*. 2023. Vol. 37, Iss. 2. P. 19-33. DOI <https://doi.org/10.5817/BBGN2023-2-2>.
2. Arasaratnam L. A. Міжкультурна компетентність. *Key Concepts in Intercultural Dialogue*. 2017. № 3. URL: <http://surl.li/rncme>.
3. Bakhov I. S. Historical dimension to the formation of multicultural education of Canada. *Pedagogika*. 2015. Vol. 117(1). P. 7-15. DOI <https://doi.org/10.15823/p.2015.063>.
4. Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence. Bristol : Blue Ridge Summit, 2021. 284 p.
5. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1980. Vol. I, Iss. 1. P. 1-47. DOI <https://doi.org/10.1093/applin/I.1.1>.
6. Cetinavci U. R. Intercultural communicative competence in ELT. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2012. № 46. P. 3445-3449. DOI <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.082>.
7. Ciepielewska-Kaczmarek L. Möglichkeiten und Grenzen interkulturellen Lernens im institutionalisierten DaF-Unterricht. Poznan : Wydział Neofilologii UAM, 2016. 240 s. DOI <https://doi.org/10.14746/9788394601799>.
8. Common European Framework of Reference for languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. Council of Europe. Strasbourg: Directorate of Communication, 2018. 235 p. URL: <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>.
9. Everett D. L. *Język - narzędzie kultury* / Tłum. na polski Z. Wąchocka, P. Paszkowski. Kraków : Copernicus Center Press, 2018. 292 s.
10. Gudykunst W. B., Mody B. Intercultural communication theories. *Handbook of international and intercultural communication*. 2-nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage, 2002. P. 183-206.
11. Guide for the Development and Implementation of Curricula for Plurilingual and Intercultural Education / Beacco J. C. Et al. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2016. 170 p.
12. Heggenes S. L. A Critical Review of the Role of Texts in Fostering Intercultural Communicative Competence in the English Language Classroom.

Educational Research Review. 2021. № 33. 100390. DOI <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2021.100390>.

13. Hofstede G. *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA : Sage Publications, 2001. 596 p. URL: <https://www.scribd.com/document/564670458/Hofstede-G-2001-Culture-s-Consequences-Comparing-Values-Behaviors-Institutions-And-Organizations-Across-Nations-2nd-Ed>.

14. Kramsch C. *Language and culture*. Oxford : Oxford University Press, 1998. 79 p.

15. Kupka B., Everett A., Wildermuth S. The Rainbow Model of Intercultural Communication Competence: A Review and Extension of Existing Research. *Intercultural Communication Studies*. 2007. № XVI(2). P. 17-36.

16. Leitfaden Interkulturelle Kommunikation und Kompetenz / Gwenn H. G. u.a. Druckproduktion GmbH, 2016. 127 s.

17. Müller S., Gelbrich K. *Interkulturelles Marketing*. München, 2004. 865 s.

18. Munezane Y. A new model of intercultural communicative competence: bridging language classrooms and intercultural communicative contexts. *Studies in Higher Education*. 2021. № 46(2). P. 1-18. DOI <https://doi.org/10.1080/03075079.2019.1698537>.

19. Popescu-Willigmann S. Didaktische und methodische Grundlagen. *Erstorientierung für Geflüchtete. Eine Handreichung aus der Praxis Sozialer Arbeit* / In Popescu-Willigmann S., Ebbeler S. & Remmele B. (Hrsg.) Verlag Barbara Budrich, 2019. P. 268-339. DOI <https://doi.org/10.2307/j.ctvbkk3d9.16>.

20. The concept of “intercultural competence” in educational and scientific discourses / Hamaniuk V., Karpiuk V., Shumilina I., Ustinova V. *Educational Dimension*. 2024. Vol. 11. P. 1-27. DOI <https://doi.org/10.55056/ed.715>.

21. Wilberschied P., Lee F. Intercultural communicative competence: Literature review. *Cultural Encounters, Conflicts, and Resolutions*. 2015. № 2. P. 1-16.

22. Бакум З., Гарлицька Т. Методи і прийоми формування міжкультурної компетентності здобувачів мовної освіти. *Věda a perspektivy*. 2023. № 9(28). С. 105-116. DOI [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9\(28\)-105-116](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9(28)-105-116).

23. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

24. Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 217-222. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

25. Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 48, том 1. С. 217-222. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-33>.

26. Бутова В. О. Міжкультурна компетенція у підготовці майбутніх вчителів англійської мови. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 14. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14774369>.

27. Воеводіна Н. Формування міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів у німецькій як другій мові в контексті плюрилінгвальної освіти. *Ars linguodidacticae*. 2020. № 5. Р. 45-54. DOI <https://doi.org/10.17721/2663-0303.2020.5.05>.

28. Галіцан О. А. Міжкультурна компетентність учителя сучасної школи. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 22., Т. 1. С. 106-108. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-1.23>.

29. Гальчун Н. Формування міжкультурної компетентності майбутніх медичних працівників у процесі викладання іноземної мови : дис. ... д-ра філософії : 01.011 / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 367 с.

30. Гарлицька Т. Сучасні тенденції підготовки вчителів англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 58, том 1. С. 263-269. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-1-41>.

31. Глуховцева К. Д., Глуховцева І. Я. Мова – націєтворчий код народу: колективна монографія. Полтава : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 240 с.

32. Жукевич І. Технології навчання іноземної мови в тандемі студентів немовних закладів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 27(2). С. 226-230. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203564>.

33. Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки : монографія. Тернопіль : Вид-во ТНПУ, 2011. 414 с.

34. Зеня Л., Роман С., Коломінова О. Формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів з використанням навчально-професійних завдань. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2017. № 4 С. 145-154. DOI <https://doi.org/10.25128/2415-3605.17.4.19>.

35. Кміть О. В. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя англійської мови початкової школи з позиції контекстного підходу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2016. Вип. 135. С. 92-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchdpu_2016_135_25.

36. Князян М., Бондаренко Є., Панченко І. Інтеркультурно-комунікативна компетентність майбутніх судноводіїв: сутність, структура

та прийоми формування. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 54., Т. 1. С. 286-290. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-1-43>.

37. Комар О., Джурило А. Формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у контексті глобалізації освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2024. № 2. С. 46-55. DOI <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2024.306322>.

38. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

39. Коренева І. Зміст і структура компетентності майбутніх учителів біології у сфері освіти для сталого розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 109-117. DOI <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2018-3-109-117>.

40. Кравець Р. А. Культурна компетентність та міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх аграрників. *Зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2013. № 1(7). С. 112-115.

41. Кукса Б. Структура міжкультурної компетентності в англomовному діловому спілкуванні майбутніх фахівців туризму. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 77, Т. 1. С. 160-162. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.77-1.29>.

42. Кучеренко І. Технологія проблемного навчання української мови: сутність та лінгводидактичний потенціал. *Українська мова і література в школі*. 2018. № 3. С. 14-21.

43. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посібник для університетів. Київ : Академія, Серія "Альма-матер", 2012. 285 с. URL: <https://www.academia.edu/22845182>.

44. Наша робота над досягненням Цілей сталого розвитку в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>.

45. Ніколаєва С. Ю. Проектна робота “Europa is more than you think” для учнів старшої школи. *Іноземні мови*. 2006. № 1. С. 3-16.

46. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11-17.

47. Осипова Т. Ю., Чжао Ж. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін як педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62, том 2. С. 69-72. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.12>.

48. Осипова Т., Чжао Ж. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін як педагогічна проблема.

Інноваційна педагогіка. 2023. Вип. 62, том 2. С. 69-72. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.12>.

49. Перетяга Л. Є. Зміст і показники полікультурної компетентності молодших школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальній школі*. 2009. № 2. С. 262-266.

50. Пилип Т. Я. Генезис поняття «міжкультурна компетентність». *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 8. С. 42-47. URL: <http://surl.li/rkxia>.

51. Пільова С. Г. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки : дис.... канд.. пед.. наук : 13.00.04. Одеса, 2011. 160 с.

52. Про застосування англійської мови в Україні : Закон України № 3788-IX від 06.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>.

53. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : Наказ МОНУ від 29.08.2024 №1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>.

54. Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2000 р. №1717. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_574290-07#Text.

55. Пустовойченко Д. Формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх психологів засобами іноземної мови як один з пріоритетних напрямків професійної підготовки. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 4(63). С. 102-106.

56. Раковець О., Раковець С. Компетентність педагога як основа його професійної майстерності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 1(105). С. 50-60. DOI [10.24139/2312-5993/2021.01/050-060](https://doi.org/10.24139/2312-5993/2021.01/050-060).

57. Ребуха Л., Рудакевич О. Структура формування міжкультурної компетентності у фахівців соціономічних професій: соціально-педагогічний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 72(2). С. 153-157. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-2.33>.

58. Сафонова І. Сутність і структура міжкультурної компетентності в контексті аксіологічного підходу. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2014. № 3(62). С. 129-143.

59. Сverdlova I. Rubcova M. Оцінювання професійної компетенції учителя іноземної мови. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна*

філологія. *Методика викладання іноземних мов*. 2021. № 93. С. 84-89. DOI <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2021-93-11>.

60. Свиридюк В. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2024. 381 с. ISBN 978-966-638-385-6.

61. Стукало Н., Литвин М. До сталого розвитку через забезпечення якості вищої освіти. *Освітні науки*. 2021. № 11(11). С. 664. DOI <https://doi.org/10.3390/educsci11110664>.

62. Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.

63. Турчина Т. В. Міжкультурна комунікація в парадигмі глобалізації навчання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*. 2016. Вип. 36, Т. І(17). С. 466-472.

64. Халабузар О. А. Інноваційні педагогічні технології у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Вип. 3. С. 345-350.

65. Чайковська Г. Б., Левчик І. Ю. Міждисциплінарна інтеграція освіти для сталого розвитку у вищий навчальний заклад (інтегрований випадок з англійської мови для спеціалістів). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2022. № 2(109). С. 195-212. DOI [https://doi.org/10.35433/pedagogy.2\(109\).2022.195-211](https://doi.org/10.35433/pedagogy.2(109).2022.195-211).

66. Чжао Ж. Компонентна структура міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64, том 2. С. 122-126. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.2.24>.

Information about the author:

Osova Olha Oleksiivna,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Professor at the Foreign Philology Department,

Municipal Establishment 'Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy'

of Kharkiv Regional Council

7, Rustaveli Lane, Kharkiv, 61000, Ukraine